

Oostendenaars leerden Oudenburgse fanfare muziek spelen

door **Frans BONTE**

In de jaren 1955-56 heb ik als jonge gast bij de Oudenburgse harmonie notenleer gevolgd en de klarinet leren bespelen. Oudere muzikanten vertelden mij toen dat in Oudenburg ooit twee fanfares hebben bestaan: een liberale en een katholieke. In mei 1940 hebben beide muziekmaatschappijen noodgedwongen de instrumenten moeten opbergen. Toen onze regio in september 1944 werd bevrijd, waren ze door de oorlogsomstandigheden en het overlijden van hun bestuurders reeds uiteengevallen en was er van enige muzikale activiteit geen sprake meer.

De huidige Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia Oudenburg die in december 1954 werd gesticht, bezit helaas geen archiefstukken van die twee verdwenen muziekmaatschappijen. Om er meer over te weten te komen, ben ik op zoek gegaan naar alternatieve bronnen in archieven en bibliotheken. Gelukkig beschikt de bibliotheek Lambert in Oostende over het fonds Ostendiana, een verzameling oude stadskranten, nu digitaal beschikbaar, vroeger uitsluitend te raadplegen in de leeszaal. Bij deze dank ik de heer Emile Smislaert die jaren geleden, toen de bib nog was gehuisvest in het Feestpaleis aan het Wapenplein, mij wees op het belang van deze kranten voor heemkundige opzoekingen. Door het raadplegen van die persorganen heb ik kunnen vaststellen dat muzikanten uit Oostende in de tweede helft van de negentiende eeuw nauwe banden hebben gehad met de fanfare van Oudenburg.

Een bezoek aan de Koninklijke Bibliotheek te Brussel (1) bracht aan het licht dat het allereerste muziekgenootschap in Oudenburg, de fanfare Sint-Cecilia, werd opgericht in het jaar 1861.

We mogen aannemen dat notaris Henricus Bousson die toen burgemeester was, het initiatief heeft genomen. Wat hem ertoe heeft aangezet een fanfare te stichten, weten we niet. Wel is algemeen bekend dat brouwers, burgemeesters en notarissen in die tijd vaak een rol hebben gespeeld in het bestuur van muziekverenigingen.

Nauwelijks twee jaar na de stichting van hun fanfare, nemen muzikanten uit Oudenburg deel aan een festival in Gistel (2). Ze spelen er drie stukken, bewerkt door hun dirigent **Joseph Vander Aa**. Vander Aa is klarinetspeler in het kursaalorkest en van 1865 tot 1890 leraar notenleer en houtblazers aan de muziekschool te Oostende (3). In 1875 wordt hij ook bestuurder van de fanfare "De Eendracht" te Oostkamp, waarvoor hij 424 frank per jaar ontvangt. Waarschijnlijk omdat hij te ver woonde en de verplaatsingen van Oostende naar Oostkamp te moeilijk waren, heeft hij in 1878 aan die functie verzaakt (4). In 1880 is Vander Aa muziekchef van de Burgerwacht en dirigent van St.-Cecilia te Leffinge.

Zondag 28 mei 1865, moet in Oudenburg een ware hoogdag geweest zijn voor de liefhebbers van muziek en zang. Op het Marktplaatsje van het Steedje kon men gaan luisteren naar een gratis concert uitgevoerd door de *Cercle choral Coecilia* uit Oostende en het **muziekgenootschap Sint-Cecilia** van Oudenburg.

Laten we in gedachten terugkeren naar de tijd van toen, om met de verslaggever van *L'Echo d'Ostende* mee te genieten van dit muzikaal gebeuren (5):

*...Die zondagnamiddag arriveren veertig koorleden uit Oostende met de trein in het feestelijk versierde station van Plassendale. Te voet en met allerlei pittoreske vervoermiddelen vertrekt de groep naar het Steedje. Aan de Geneverpiete heeft een cafébaas een praalboog opgericht met het opschrift: **Baas Van Moortel minnaar der kunst, toont d'Oostendenaars zijne gunst**. Getroffen door zoveel attentie, danken de koorzangers in het voorbijgaan met een eenstemmig en luid 'bravo'.*

882175

Ongetwijfeld had Van Moortel liever enkele pintjes verkocht! Aan 'Estaminet de Groene Wandeling' wordt het gezelschap opgewacht door burgemeester Bousson en de notabelen. Terwijl aan koorleider Jacques Kint een bloemenruiker wordt aangeboden, speelt de Oudenburgse muziekmaatschappij een melodie van Grétry.

...Op het Marktpllein staat in een kader van groen een kiosk opgesteld. Om 16.30 stipt zet de fanfare St-Cecilia het concert in met het stuk 'Les Dragons de Villars', voor de gelegenheid aangepast door muziekchef Vander Aa. Daarna zingt het Coeciliakoor uit Oostende een prachtig Chinees lied.

Het Oudenburgs muziekgenootschap en het Oostends koor wisselen elkaar voortdurend af. Ze brengen de toehoorders in vervoering met de 'Boerenbruiloft', met prachtige liederen, wervelende polka-mazurka's en nog meer arrangementen van Pierre Bogaert, Flamion en Vander Aa. Het publiek kon zich geen betere locatie wensen dan het mooie Marktpllein onder de indrukwekkende linden. De muzikanten van dirigent Vander Aa verdienen een dikke proficiat voor de schitterende weergave van de gespeelde composities. Ze zijn met brio geslaagd!

Tot zover de ingekorte journalistieke impressies van een muzikale zondagnamiddag in het vredige Oudenburg anno 1865.

Twee weken later, op zondag 11 juni 1865, gaan de muzikanten van Oudenburg op verplaatsing naar Lichtervelde. Daar spelen zij *La Masnadière* naar een arrangement van Bogaert en *Les Dragons de Villars*, bewerkt door hun muziekchef Vander Aa (6).

Hoeveel jaren Joseph Vander Aa zich heeft ingezet voor de Oudenburgse fanfare, kon niet achterhaald worden. In 1880 heeft **Louis Mouqué** (1849-1911) reeds de muzikale leiding overgenomen (7). Schoenmaker Mouqué is van 1872 tot 1909 solist-trombonist van het Kursaalorkest. Hij was ook dirigent van de Cercle Miry, de vroegere Cercle Symphonique (8).

Na de schoolstrijd van 1879-1884, winnen de katholieken de nationale en in Oudenburg ook de lokale verkiezingen. Tot en met 1878 zetelen katholieke en liberale bestuursleden van de fanfare Sint-Cecilia broederlijk naast mekaar. In juni van dat jaar, organiseren ze nog samen een geslaagd festival waaraan tien muziekmaatschappijen deelnemen. Vanaf 1885 echter worden de subsidies voor de fanfare door het homogeen katholiek gemeentebestuur stopgezet. Intussen worden in de Arnoldusstede muzikanten geronseld voor een 'katholiek' muziek. Zo kan de '*Fanfaren Katholieke Burgersgilde Oudenburg*' in 1888 van start gaan.

Na het overlijden van hun voorzitter en weldoener notaris Henri Bousson junior, komt de fanfare St.-Cecilia onder de hoede van de koopmansfamilie Laroye. Het muziek kan ook rekenen op de steun van dokter Edgard Maes, gewezen schepen Hippolyte Janssens en gemeenteontvanger August Dugardein, allen van liberale signatuur. Gewezen kerkheer en gemeenteraadslid Hendrik Breemersch blijft eveneens bestuurslid. Zij zorgen ervoor dat de oude fanfare niet ten onder gaat. In Oudenburg wordt Sint-Cecilia voortaan de *liberale* fanfare genoemd of *Cercle Treize*. In die moeilijke jaren hanteert gewezen gemeenteonderwijzer Camille De Puyssseleyn het dirigeerstokje. Als het nodig is, wordt de muzikale leiding, naar een oude gewoonte, toevertrouwd aan bekwame dirigenten uit Oostende.

Omstreeks 1891, vermoedelijk ter gelegenheid van het dertig jarig bestaan van de fanfare Sint-Cecilia, wordt een groepsfoto gemaakt van de bestuursleden en de muzikanten. Uiterst rechts op de foto, naast de bestuursleden, staat dirigent **Emile Valschaerts** uit Oostende. Emilius Josephus Valschaerts is in Oostende geboren op 31 maart 1850 als zoon van Joannes Petrus en van Coleta Henrietta L'Abée, beiden afkomstig van Luik. Bij zijn huwelijk op 3 juni 1878 te Oostende met Damida Dickschen, staat Emile Valschaerts vermeld als handelsbediende (9). In 1880 is hij muzikant bij de Oostendse Burgerwacht. Bij zijn overlijden te Oostende op 26 april 1913, was hij naast vismijndirecteur, ook luitenant en dirigent van de muziekkapel van de Burgerwacht (10).

Begin januari 1898 bericht *L'Echo d'Ostende* dat de harmonie Ste-Cécile van Oudenburg op Oudejaarsavond, *sous la direction de notre concitoyen E. Valschaerts*, een serenade heeft gespeeld vóór het huis van haar voorzitter, de heer Edouard Laroye, groothandelaar in meststoffen nabij de Zandvoordebrug.

In zijn '*Annuaire officiel de la musique*' van 1895, vermeldt Jules Dufrane **Ernest Pierkot** als bestuurder van St.-Cecilia Oudenburg. Mogen we uit wat voorafgaat, afleiden dat Pierkot en Valschaerts tijdens het laatste decennium van de negentiende eeuw, in onderling overleg afwisselend leiding hebben gegeven aan de Oudenburgse fanfare? Beide musici waren immers actief bij de Burgerwacht. Ernest Pierkot (1857-1924) behaalde een eerste prijs aan het Koninklijk Conservatorium van Brussel. Daarna wordt hij piston-solo bij de muziekkapel van de Burgerwacht in Oostende. Hij is kapelmeester van "Euterpe" van 1884 tot 1890 en van 1895 tot 1896. Vanaf 1879 is hij leraar notenleer en koperinstrumenten aan de Muziekacademie te Oostende (11).

Na Valschaerts en Pierkot, komt August Schreel (1866-1940) in beeld als leider van de fanfare. Deze Oudenburgnaar is dienstknecht bij de familie Laroye. Hij is muzikaal begaafd en sedert 1881 spelend lid bij St.-Cecilia. Bevriende fanfares in de regio kunnen eveneens op zijn medewerking rekenen. Zo dirigeert Schreel op 1 juni 1902 tijdens het festival van Mariakerke de 'Fanfaremaatschappij Altijd Hooger' van de Vuurtorenwijk. In 1921 wordt August Schreel de eerste naoorlogse dirigent van de Harmonie St.-Cecilia De Haan (12).

Vanaf de jaren 1880 heeft de fanfare Sint-Cecilia Oudenburg meermaals deelgenomen aan het permanent muziekfestival in Oostende. Hun vaste stek was de kiosk op het Hazegras.

De bestuursleden en muzikanten van de Fanfare Sint-Cecilia Oudenburg omstreeks 1891. Uiterst rechts staat hun dirigent Emile Valschaerts uit Oostende. Op dezelfde rij uiterst links: zijn latere opvolger August Schreel uit Oudenburg.

(Privé verzameling, Oudenburg)

VERWIJZINGEN

- (1) Jules Dufrane, *Annuaire musical de la Belgique* (1880).
- (2) Affiche muziekfestival Gistel 30 augustus 1863.
- (3) Roger Vanpé e.a., *Het Conservatorium van Oostende. 150 jaar openbaar onderwijs in muziek en woord (1849-1999)*.
- (4) Georges Claeys, *Geschiedenis van de Koninklijke Fanfare "de Eendracht" te Oostkamp 1843-1968*.
- (5) Oostende GOD, *L'Echo d'Ostende* 31/05/1865; vrije vertaling en samenvatting Frans Bonte.
- (6) Lichtervelde, *Jaarboek 2003 van de Heemkundige Kring K. Van de Poele*.
- (7) Jules Dufrane, op.cit. 1880.
- (8) Ann Casier, *Het muziekleven in het Kursaal te Oostende tussen 1852 en 1914*. Onuitg. Lic. Verh. KUL 1984.
- (9) Met dank aan de heer Marcel Calcoen (Oostende) voor deze informatie.
- (10) Oostende GOD, *Le Carillon* 29/04/1913, *nécrologie*.
- (11) R. Vanpé e.a., op.cit.
- (12) Freddy Vermeulen, *Kroniek van de fanfare St.-Cecilia De Haan*.

VERBETERING

Op blz. 2015-68, onder de foto van Café Central, staan twee fouten:

- Het moet zijn op de hoek van de Louisastraat en de BRABANTSTRAAT:
- En het is niet BreYdelstraat maar wel BreIdelstraat.-

FOTO OP DE OMSLAG

Café "t Vliegend Paard" op de hoek van de Lijnbaanstraat (links) en de Witte Nonnenstraat. Daar is nu Cocktail- en Tapasbar "La Siesta" gevestigd.